

AKO PODPORIŤ INOVÁCIE? Dotácie nemusia vždy stačiť...

Málo kvalifikovaných ľudí, nedostatočná spolupráca firiem a výskumných inštitúcií, obmedzené financie na výskum a vývoj. To sú najčastejšie hlavné dôvody, prečo Slovensko v inováciách zaostáva za najvyspelejšími krajinami. Ako to vidia odborníci z jednotlivých sektorov? Spýtali sme sa ich na to.

Budúcnosť automotive priemyslu je v modernizácii

Príchodom automobiliek na Slovensko sa otvorili nové príležitosti mnohým firmám takmer vo všetkých odvetviach. Hoci neprinesli výskum a vývoj, ktorým sa venuje len malá časť ich subdodávateľov, inovácie sa v tomto segmente najviac sústreďujú na technológie a procesy. Podľa aktuálnych štatistík totiž v automobilovom priemysle pracuje zhruba 154-tisíc ľudí, z nich vo výskume funguje 1,5 percenta, teda asi 2 500 pracovníkov. Tí vyvíjajú niektoré časti automobilov, ako sú napríklad sedačky, brzdy, svetlá, pneumatiky či plastové komponenty.

Budúcnosť firiem závisí od inovácií

Podľa slov Martina Morháča, viceprezidenta Zväzu automobilového priemyslu SR (ZAP SR) s gesciou nad oblasťou výskum, vývoj a inovácie: „Na Slovensku máme množstvo pomerne nových fabriek. Tie fungujú technologicky na veľmi vysokej úrovni, často lepšej než množstvo závodov v západných krajinách. Nemôžu však zastat'. Inovácie sú nesmierne dôležité pre ich budúcu úspešnosť. Sú základom ich konkurencieschopnosti. Firmy sa dnes v inováciách zameriavajú predovšetkým na drobné detaily ich výrobných a logistických procesov, prípadne nákup technológií, ale len málo z nich má dobre riadený inovačný manažment.“

Ten je potrebné vnímať a realizovať ďaleko komplexnejšie.“

Podpora cez superodpočet je podľa viceprezidenta ZAP skvelým nástrojom. „Odbúrava obrovskú byrokráciu a administratívu spojenú napríklad s eurofondmi alebo inými podpornými nástrojmi. Nikoho neuprednostňuje, nie je spojená s korupciou. Podporuje všetkých tých, ktorí robia výskum a vývoj. Robí to na základe skutočne zrealizovaných výstupov z konkrétnych projektov.“ Ako však podotýka, aj v prípade, ak bude superodpočet schválený zo súčasných 100 % na avizovaných 200 %, Slovensko bude zaostávať v podpore výskumu a vývoja voči okolitým štátom.

Všade chýbajú kvalitní ľudia

Martin Morháč objasňuje, že rozhodujúcim faktorom úspešných výsledkov je kvalita ľudí vo výskume, vývoji a inováciách. „Nám však chýbajú takito kvalitní ľudia, a málo sa s nimi stretávame aj pri riadení a realizácii inovácií. Vychovať z absolventa kvalitného vývojového pracovníka je otázka niekoľkých rokov a nedá sa predpokladať, že sa ním stane každý mladý človek.“ Pre podniky to navyše predstavuje veľkú finančnú záťaž, preto by veľmi pomohla podpora štátu, napríklad superodpočtom na mladých výskumných pracovníkov.

Už dlhší čas sa hovorí o ochladení ekonomiky a o prvých náznakoch recesie – do akej miery to môže ovplyvniť ochotu firiem pustiť sa do inovácií? Martin Morháč má na to jasnú odpoveď. „Keď sa topíte, tak neriešite svoj štýl plávania ani akú vilu si postavíte, podstatné je, aby ste prežili. Skúsenosť z predchádzajúcej krízy hovorí, že ak je firma v recesii, primárne hľadá spôsob, ako ušetriť náklady a čo najrýchlejšie zvýšiť svoje výkony alebo tržby. To je dôsledkom, že firmy, nezávisle od ich veľkosti, nemyslia na vzdialenejšiu budúcnosť a väčšinu inovačných aktivít zásadne utlmia. Tí rozumní však robia opak, aj v tých

zisk

Návrhy Martina Morháča, ako doceliť výraznejší rozmach vedy a výskumu

- **Prebudovať celý vzdelávací systém tak, aby produkoval vysokokvalifikovaných absolventov, posilniť množstvá absolventov technických a prírodných vied.**
- **Keďže na Slovensku výrazne zaostáva podnikový výskum a vývoj oproti vyspelejším krajinám, posilniť podporu podnikového výskumu a vývoja a pritiahnúť zahraničný kapitál investujúci do podnikového výskumu a vývoja.**
- **Prepojiť spoluprácu medzi existujúcimi výskumnými kapacitami štátu (univerzity a Slovenská akadémia vied – SAV) s priemyslom formou podpory spolupráce zo strany štátu.**
- **Zmapovať a sprístupniť technológie štátu (SAV, univerzity) pre komerčné využitie.**
- **Realizovať opatrenia Implementačného plánu Stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenska – RIS 3.**
- **Zaviesť efektívne opatrenia na podporu budovania výskumno-vývojových centier priemyslu.**

najťažších časoch intenzívne inovujú, aby aj v čase recesie zvyšovali svoju konkurencieschopnosť. Ich šanca uspieť je vysoká, pretože to robí len málo iných firiem.“

Trendy u plastikárov: investovať treba v čase rozmachu

V plastikárskom odvetví inovácie, či už materiálové, alebo technologické, mali vždy svoje miesto. Rozdiel vo vyhodnocovaní inovatívnosti tohto sektora je len v tom, že v danom odvetví pracuje podľa Kataríny Ikrényiovej, výkonnej riaditeľky Slovenského plastikárskeho klastra, veľký počet malých a stredných firiem, ktoré tvoria spolu viac ako 84 %. Podľa ich databázy evidujú viac ako 400 firiem s viac ako 20 zamestnancami.

Superodpočet priťahuje najmä väčších hráčov

„Ak sa v tomto sektore zapojí do inovácií rovnaký počet firiem ako v automobilovom sektore, v ktorom je menší objem firiem, ale jeho základ tvoria veľké nadnárodné spoločnosti, štatisticky bude plastikársky sektor stále zaostávať. Nie vždy je to však iba o kvantite štatistických ukazovateľov.“ Vedci z Ústavu polymérov SAV alebo FCHPT STU v Bratislave sa môžu pochváliť významnými materiálovými inováciami, ktoré sa pomaly uvádzajú do praxe. Napríklad aj zamestnanci stredných podnikov prevažne so slovenským kapitálom pracujú na produktových inováciách, ktoré sú rovnako ako materiálové inovácie veľmi „hmatateľné“.

Superodpočet je podľa riaditeľky nástrojom zaujímavým najmä pre veľké

a nadnárodné firmy. Tie zakladajú celé oddelenia výskumu a vývoja, ktoré fungujú pre celý koncern. Dôvod je jednoduchý. „Ak chce malá firma začať s inováciami, je dlhodobo v strate a potrebuje napríklad rôzne finančné nástroje na to, aby sa jej inovácie dostali na trh. Kým sa dostane z červených do čiernych čísel, pretečie ešte veľa vody. Väčšie výrobné firmy produkujú z plánovanej výroby zisk, ktorý následne investujú do inovácií,“ spresňuje Katarína Ikrényiová. Keďže plastikársky sektor je väčšinou sektorom malých a stredných firiem, potrebuje najmä súkromných investorov či rôzne finančné kapitálové vstupy, napríklad rizikový kapitálový fond atď.

Inovácie potrebujú zaniatených majiteľov firiem

Inovácie nepredstavujú podľa riaditeľky klastra len „veľkú zmenu“. „Určite potrebujú okrem ‚zvedavého‘ majiteľa aj finančný kapitál, ale aj tím rôzne profesijne zameraných ľudí, ktorí inováciu dostanú do života. Vo väčšine prípadov vysoké náklady, nasadenie ľudí a nápad trž nedocenia a v konečnom dôsledku sa produkt alebo nový materiál predraží.“ Preto je dôležité, aby mali majitelia firiem pripravené nové produkty, ktoré budú zaujímavé a predajné na trhu a vyhľadávali mladé talenty pre rozvoj tímov. „Tiež je dôležité, aby investovali do vývoja

zisk

Postrehy Kataríny Ikrényiovej, ako docieľiť výraznejší rozmach vedy a výskumu

- Ak chcete pracovať na aktivitách s vyššou pridanou hodnotou, **musíte mať na to pripravené ľudské zdroje.**
- Slovenskí technici vo firmách **nie sú na to dostatočne odborne pripravení a okrem toho sú málo flexibilní v oblasti zmien.** Toto bude „bôľ“ všetkých firiem. Vnímame aj neochotu určitej časti populácie pracovať na zložitejších úlohách a mať zodpovednosť.
- Jednoznačne sa dlho hovorí **o poddimenzovanosti vedy a výskumu na Slovensku.** Myslím si, že v tejto oblasti sa malo dávno rozhodnúť o kľúčových vedeckých inštitúciách a investovať do nich finančné prostriedky, ako do technológií, tak do ľudí. Tiež by bolo vhodné prepojiť ich s firmami a podporovať spoluprácu vysokoškolských študentov na rozvojových úlohách.
- **Veľa mladých absolventov by dnes „slúžilo“ krajine,** keby našli uplatnenie v odbore, v ktorom študovali. Problémom je, že sme si „vyhnali“ najlepších absolventov aj preto, lebo firmy im dokázali ponúknuť prácu s veľmi nízkou pridanou hodnotou.

v čase najväčšieho rozmachu, keď sa im darí. Inováciu je potrebné pilotne otestovať a nábehová krička, najmä v oblasti spracovania plastov, potrebuje čas.“

Malé podniky a živnostníci inovujú cyklicky

Inovácie sú pre obchodný rast firiem zásadné. Potvrďuje to aj Ján Václav, riaditeľ Trenčianskej regionálnej komory SOPK. V ich portfóliu sa nachádzajú firmy z oblasti spracovania plastov, strojárstva, elektrotechniky, sklárstva, odevov a obuvi. Na inovačnú aktivitu firiem majú vplyv nielen ekonomické cykly a firemná kultúra, ale aj charakter vlastníctva. „Firemnú kultúru majú v súčasnosti definovanú všetky veľké a mnohé stredné podniky. Vo firmách sú zavedené vnútorné systémy permanentného zdokonaľovania, v ideálnom prípade tiež využívajú vlastnú, prípadne externú výskumno-vývojovú základňu. Malé podniky a živnostníci inovujú cyklicky, v závislosti od momentálne dostupných voľných zdrojov,“ konštatuje Ján Václav. Pre podniky so zahraničným vlastníctvom je podľa neho príznačné, že inovácie sú vytvárané mimo nášho územia a na Slovensko ich presúvajú až vtedy, keď tu etablojú svoje základné výrobné či montážne činnosti.

„Superodpočet je pomerne novou iniciatívou štátu, zavádzajúcou selektívne daňové zvýhodnenie, a jeho pozitívom je nediskriminačný charakter. Pre podniky predstavuje nielen daňové výhody, ale aj administratívnu záťaž a niekedy aj riziká rozsahu uznateľnosti zo strany daňo-

zisk

Postrehy Jána Václava, ako docieľiť výraznejší rozmach vedy a výskumu

- **Zvýšením atraktívnosti štúdiá na slovenských vysokých školách a jeho praktickým prepájaním s potrebami firemnej praxe.**
- **Špecifickým problémom je nevyváženosť prostredia,** v ktorom pôsobia slovenské firmy, voči prostrediu okolitých štátov, z ktorého prichádza konkurencia.
- **Štát a EÚ by mali mať hlavnú úlohu pri zmiernení negatívnych rozdielov a proaktívnom vytváraní pozitívneho motivujúceho zázemia pre budúcich nielen veľkých ale aj malých a stredných podnikateľov a investorov.**
- **Firmám by popri znížení daňovej záťaže a lepšej vymožitelnosti práva pomohla stabilná administrácia štátu a štátnych podporných programov.**

vých úradov. Jeho úspešnosť preverí až prax,“ uzatvára Ján Václav. Superodpočet podľa jeho slov začína využívať čoraz viac firiem, mnohé ho spájajú aj s vedeckými činnosťami. Je však vhodný aj pre priority konštrukčné, technologické, prototypové, ale i informačné projekty. ■

Anketa: Kde vnímajú odborníci rezervy v praxi, ak chcú firmy začať inovovať? Martin Morháč, viceprezident Zväzu automobilového priemyslu SR

Väčšina firiem so slovenským kapitálom je podkapitalizovaná, ťažko nachádzajú dostatok zdrojov pre rozvoj výskumu a vývoja. Firmy so zahraničným kapitálom investujú do výskumu a vývoja v okolitých krajinách, pretože tam nachádzajú lepšie podmienky. Dobre fungujúci inovačný manažment musí pokrývať všetky oblasti života firmy. Počnúc biznis modelom, stratégiou, výrobkami, službami, procesmi, pokračujúc firemnou kultúrou a ďalšími oblasťami. Inovačný manažment by mal byť dôsledne riadený proces, ktorý jasne vedie firmu k zlepšovaniu jej úspešnej budúcnosti.

Katarína Ikrényiová, výkonná riaditeľka Slovenského plastikárskeho klastra

Na inovácie sú vo firmách potrebné voľné finančné zdroje, ktoré nie sú určené ako rezerva na prevádzkovú činnosť. Dôležitý je aj ľudský faktor, a to jednak ochotný podeliť sa so svojimi nápadmi a tiež odborne pripravený a tvorivý. Nemôžeme byť prekvapení, že takýchto ľudí máme málo. Dlhodobou nefungujúcou spolupráca vysokých škôl s firmami, výskumný sektor je vysoko podhodnotený a mladí nadaní odborníci nemajú záujem v ňom pracovať. Problémom je aj kvalita vysokoškolských absolventov, aj nerozvíjanie tvorivosti mladej generácie od materskej školy až po dospelosť.

Ján Václav, riaditeľ Trenčianskej regionálnej komory SOPK

Primárnym motívom rozhodovania firiem je tvorba hodnôt a zisku. Zo spoločenského hľadiska je možné zavádzanie inovácií vnímať ako signál ich záujmu o zotrvanie na trhu. Rozhodovanie predstavuje vždy kalkuláciu súčasných investičných nákladov a ich návratnosti z budúcich príjmov. Problémy, ktorým firmy čelia, sú často motorom pre investície a zavádzanie inovácií. Napríklad vysoké ceny energií nútia firmy využívať energeticky úsporné technológie, nedostatok pracovnej sily podporuje rozvoj robotizácie.